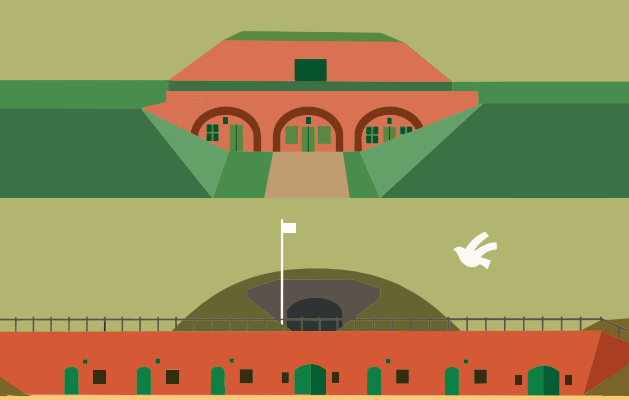

Open Monumentendag

GEMEENTE HOUTEN

12/13 SEP 2026

Veerkrachtig en weerbaar erfgoed

[www.houten.nl/
openmonumentendag](http://www.houten.nl/openmonumentendag)

OPEN
MONUMENTEN
DAG

Inhoud

Voorwoord wethouder	3
Forten	4
De Stelling van Honswijk	5
- De Nieuwe Hollandse Waterlinie	5
- De Stelling van Honswijk	8
- Fort Honswijk	10
- Lunet aan de Snel	12
- Gedekte Gemeenschapsweg	15
- Fort Werk aan de Korte Uitweg	16
- Fort Werk aan de Waalse Wetering	18
- Werk aan de Groeneweg	23
 Overzichtskaart Forten - kerken - woonhuizen	 20
Kerken	25
- Onze Lieve Vrouw ten Hemelopneming, 't Goy	26
- Onze Lieve Vrouwe ten Hemelopneming, Houten	28
- St. Michaëlkerk, Schalkwijk	30
 Woonhuizen	 32
- Van stal naar verduurzaamde woning	33
- Voormalig gemeentehuis weerbaar voor de toekomst	36
 Colofon	 39

Open GEMEENTE HOUTEN
Monumentendag

Voorwoord

Veerkrachtig en weerbaar erfgoed in tijden van onzekerheid

Onzekere tijden zijn van alle tijden. Maar telkens weten mensen zich tegen dreigingen te verweren en tonen ze veerkracht om die onzekerheid te boven te komen. Onzekere tijden hebben ook bijzondere gebouwen en bouwwerken opgeleverd die een onderdeel zijn geworden van ons erfgoed. Hun oorspronkelijke functie hebben ze soms allang verloren, of deze dreigt verloren te gaan.

Om erfgoed weerbaar te maken tegen een onzekere toekomst moeten we het niet alleen beschermen, maar ook nieuw leven geven door het te benutten en te beleven. Erfgoed geeft ook kleur op het gezicht van onze Houtense identiteit. En bekend maakt beminde. Ik nodig iedereen van harte uit om het mooie Houtense erfgoed blijvend aandacht te geven en te bezoeken. Samen houden we de geschiedenis levend en beleefbaar.

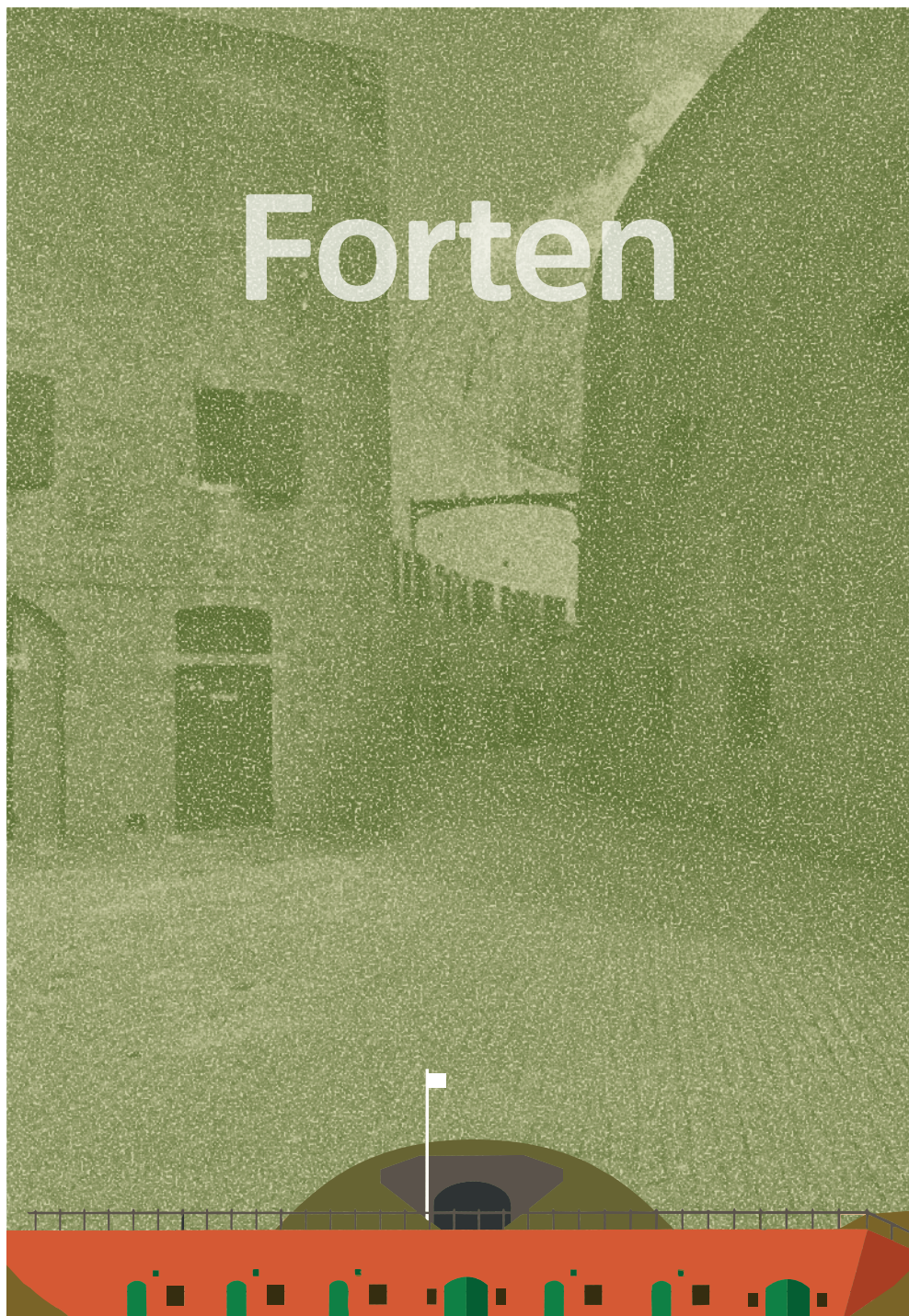
Graag spreek ik mijn dank uit naar de vele vrijwilligers die deze Open Monumentendag mogelijk maken. Samen met hen zetten we tijdens de Open Monumentendag 2026 in Houten drie erfgoedtypen centraal waar deze veerkracht en weerbaarheid actueel zijn: de Stelling van Honswijk, de drie neogotische rooms-katholieke kerken in Houten, Schalkwijk en 't Goy en twee verduurzaamde historische woonhuizen.

Wouter van den Berg, wethouder Gemeente Houten

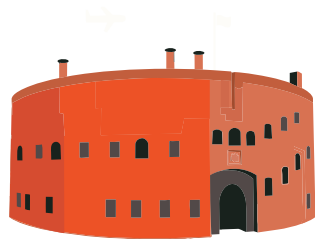
Wouter van den Berg opent op zaterdag 12 september om 10.00 uur Open Monumentendag 2026 bij de ingang van de oude pastorie van de rooms-katholieke kerk in Houten.

Forten

De Stelling van Honswijk

Weerbaar erfgoed,
weerbaar voor de toekomst

De Nieuwe Hollandse Waterlinie

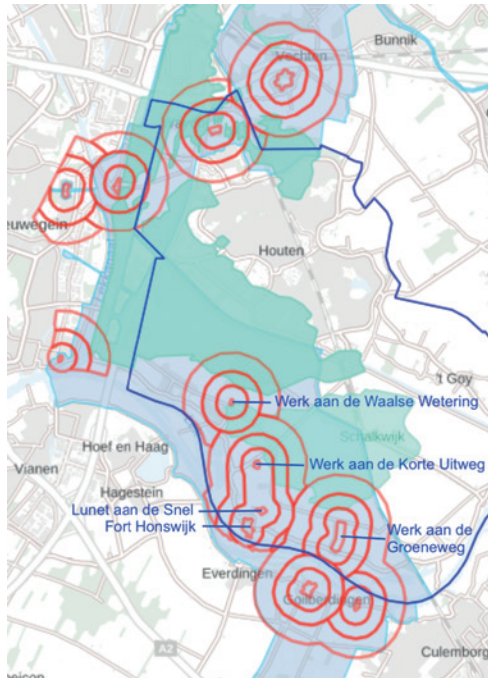
De Stelling van Honswijk is een stelsel van verdedigingswerken aan de noordzijde van de Lek, in de buurt van de dorpen Tull en 't Waal en Schalkwijk. De stelling is een onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en was bedoeld om vijanden uit het oosten tegen te houden. Tussen Naarden en Gorinchem kon men grote gebieden onder water zetten. Maar, dat ging niet overal. Sommige gebieden lagen te hoog, evenals dijken, veel wegen en spoorwegen. Daar werden dan forten en andere verdedigingswerken gebouwd om de vijand de doortocht te verhinderen. Dat gebeurde ook langs rivieren en kanalen.

Nieuwe Hollandse Waterlinie
omstreeks 1910.

- Forten en batterijen
- Bron: Canon van Nederland

Om al die gebieden onder water te zetten, het zogeheten 'inunderen', werd een stelsel van inundatiekanalen, inlaatsluizen en stuwen aangelegd. Om vanuit de forten vrij schootsveld te houden en te voorkomen dat de vijand zich achter bouwwerken zou kunnen verschuilen, mocht rondom de forten niet worden gebouwd, de zogenaamde verboden kringen. Werden er toch gebouwen toegestaan, dan moesten die in hout worden uitgevoerd, waardoor ze snel konden worden verwijderd als er oorlog dreigde.

*Inundatiegebied, forten en verboden kringen.
Bron: Cultuurhistorische Basiskaart, Gemeente Houten*

Met de bouw en aanleg van de Nieuwe Hollandse Waterlinie werd rond het midden van de 19e eeuw een begin gemaakt. Tegen het einde van die eeuw was het geheel min of meer voltooid. Min of meer, want de ontwikkeling van nieuwe en krachtigere wapens maakte het nodig onderdelen steeds weer aan te passen, uit te breiden of juist af te breken. Dat is doorgegaan tot aan de Tweede Wereldoorlog (1939-1945). De Waterlinie had toen eigenlijk al haar verdedigingsfunctie verloren, want vliegtuigen met bommen, parachutisten of oorlogsmaterieel vlogen er gewoon overheen. De forten werden na WO II nog enkele tientallen jaren gebruikt voor diverse defensiedoeleinden zoals voor de opslag van munitie.

De Waterlinie Werelderfgoed

De forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zijn bijna allemaal bewaard gebleven. Wel raakten zij langzamerhand verwaarloosd en nam de natuur ze voor een groot deel in bezit. Sinds het begin van deze eeuw zijn er steeds meer initiatieven gekomen om de forten en andere onderdelen van de Waterlinie te herstellen en nieuwe functies te geven. Het eigendom is daarbij overgedragen aan organisaties als Staatsbosbeheer, Provinciale Landschappen en gemeenten en aan particuliere stichtingen en bedrijven. In de omgeving van Houten is veel van de Hollandse Waterlinie terug te vinden. Dat zijn niet alleen de forten en andere grote verdedigingswerken, zoals de inundatiekanalen en de plofsluis over het Amsterdam-Rijnkanaal, maar ook kleine objecten als tetraëders (om de weg te versperren) en limietpalen (om de grens van militair gebied aan te geven). Wie goed oplet kan die allemaal in en om de Stelling van Honswijk vinden.

Sinds 2021 is de gehele Waterlinie UNESCO Werelderfgoed.

Tetraëder met hijsoog aan de Lekdijk bij de Groeneweg. Bron: Watererfgoed HDSR.

Limietpaal bij Werk aan de Groeneweg. Bron: Watererfgoed HDSR

De Stelling van Honswijk

Rond 1840 vormden in onze omgeving de Lek en de dijken langs de Lek de belangrijkste doorgaande oost-westverbinding, ook voor een eventuele vijand. De gebieden ten noorden en ten zuiden van de dijken konden onder water worden gezet om oprukkende legers in hun opmars te stuiten. De dijken zelf niet en de Lek bleef altijd bevaarbaar. Waar de Waterlinie op de Lek uitkwam, werden daarom tussen 1840 en 1849 in de dijken aan beide zijden twee grote forten gebouwd: aan de noordkant het Fort bij Honswijk en aan de zuidkant het Fort bij Everdingen. Vanuit deze forten kon men de doorgang over de dijkwegen en de rivier verhinderen.

Omdat men vanuit Fort Honswijk de binnentaluds van de noordelijke Lekdijk niet onder vuur kon nemen, werd iets ten noorden van het fort een tweede aarden verdedigingswerk aangelegd: de Lunet aan de Snel. Het riviertje de Snel werd verbreed om als inundatiekanaal te dienen. Bij Fort Honswijk werd een grote inundatiesluis aangelegd waardoor vanaf de gracht rond het fort en vanuit de Lek water kon worden ingelaten.

Fort bij Honswijk, Fort bij Everdingen en Lunet aan de Snel (boven de 'F' van Fort bij Honswijk), Topografische kaart, rond 1840-1850

Verbeteringen en uitbreidingen

Tussen 1871 en 1886 werd de Stelling van Honswijk verbeterd en uitgebreid. Een kilometer ten noorden van Fort Honswijk werd het Werk aan de Korte Uitweg aangelegd. Een nieuw inundatiekanaal tussen Fort Honswijk en dit Werk en verder naar de Schalkwijkse Wetering moest ervoor zorgen dat het omliggende gebied sneller onder water kon worden gezet. Met een deel van de grond die bij het graven van het nieuwe inundatiekanaal vrijkwam, legde men een wal aan met daarachter een weg, de Gedekte Gemeenschapsweg. Zo konden manschappen en materieel zich gedekt en ongezien voor de vijand tussen

de forten verplaatsen. Tussen 1875 en 1878 werd ook het Werk aan de Waalse Wetering aangelegd. Dat had tot doel de doorgang via de hoger gelegen Vuylkoopstroomrug af te sluiten.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) werd twee kilometer ten oosten van Fort Honswijk ook nog een infanteriestelling aangelegd: het Werk aan de Groenweg. Deze strekte zich uit van de noordelijke Lekdijk tot aan de Achterdijk. Een deel is na 1918 opgeruimd, maar tijdens de mobilisatie van 1939-1940 is deze stelling opnieuw ingericht.

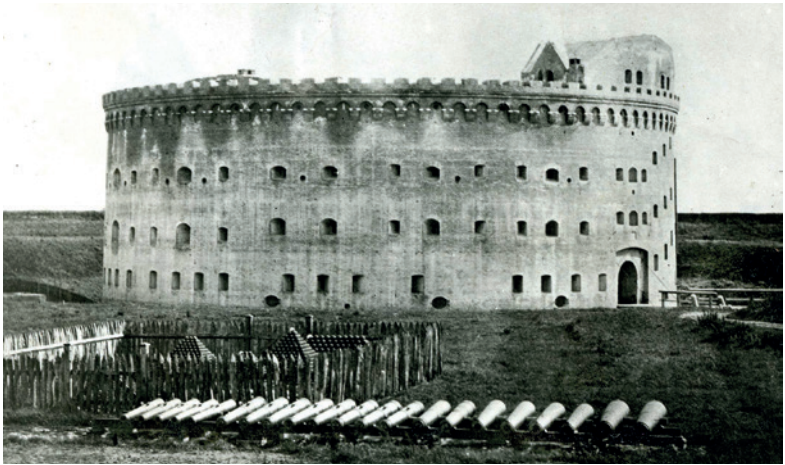
Met de Stelling van Honswijk is een vrijwel compleet stelsel van verdedigingswerken bewaard gebleven. Verschillende instellingen, bedrijven en vooral veel vrijwilligers zorgen ervoor dat dit unieke erfgoed niet alleen wordt behouden, maar ook wordt benut en dat iedereen het kan beleven.

Van beneden naar boven: de Lek, Fort Honswijk met inundatiesluis, Lunet aan de Snel, Gedekte Gemeenschapsweg en inundatiekanaal, Fort Werk aan de Korte Uitweg, 1977. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Fort Honswijk

De aanleg van het Fort bij Honswijk is begonnen in 1842. Het fort werd in eerste instantie vernoemd naar Koning Willem II, maar later werd de naam veranderd in Fort (bij) Honswijk. Het fort bestond oorspronkelijk uit een indrukwekkende grote ronde toren van drie verdiepingen en met muren van wel 3,5 meter dik. De toren werd bekroond door kantelen, waarachter uitkijkposten waren ingericht en een aantal zware kanonnen kon worden opgesteld. Om de toren lag een torengracht met ophaalbrug. Fort Honswijk is het oudste en grootste torenfort van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Fort bij Honswijk rond 1879. Bron: Nationaal Militair Museum

Samen met Fort Everdingen aan de overkant van de Lek, bewaakte het de toegang naar het westen over de Lek en de Lekdijken. Vanaf en vanuit de toren kon de vijand op korte en langere afstand onder vuur worden genomen. De ronde vorm moest ervoor zorgen dat vijandelijk vuur werd afgeketst en dat er geen 'dode hoeken' ontstonden. De toren zelf kon een grote hoeveelheid munitie herbergen.

De toren raakte al snel verouderd. Hij bleek niet bestand tegen nieuwe krachtige kanonnen en de brisantgranaat. Tussen 1878 en 1881 werd daarom de bovenste verdieping, die van grote afstand doelwit kon zijn, afgebroken. De toren werd afgedekt met aarde en aan de oostzijde werd als extra bescherming een zogenaamde contrescarpgalerij gebouwd met ook daar een aarden wal tegenaan. De toren verloor zijn verdedigende functie en ging dienen als legeringsplaats, evenals de contrescarp.

Van rechts naar links: de Lek, Fort Honswijk, Lunet aan de Snel en de Gedekte Gemeenschapsweg, 1920-1940. Bron: Collectie NIMH, vervaardiger: Foto-technische Dienst Luchtvaartafdeeling

Het fort kon in 1870 ongeveer 425 man huisvesten en na de uitbreiding met contrescarp ongeveer 550 man. Tijdens de mobilisaties van 1870, 1914-1918 en 1839-1940 zijn er soldaten gelegerd geweest. In 1935 werden er enige tijd uit Duitsland gevluchte communisten gevangen gehouden. Op 14 mei 1940 werd Fort Honswijk zonder slag of stoot ingenomen door het Duitse leger. Na de Tweede Wereldoorlog werden er NSB-ers geïnterneerd.

Het fort is tot 2020 bij Defensie in gebruik gebleven. In 2016 is het voor 1 euro door de gemeente Houten aangekocht. In de jaren daarna is met steun en subsidies van rijk en provincie een grootscheepse restauratie uitgevoerd en zijn de grondgedekte gebouwen verduurzaamd. Deze werkzaamheden zijn in 2022 voltooid.

Vrijwilligers en ondernemers

Tegenwoordig is de Stichting Fort Honswijk erfpachter van het fort. Deze stichting verhuurt het fort aan Fortificatie bv, een ondernemer die bijeenkomsten op het fort organiseert en verschillende ruimten onderverhuurt aan bedrijven. Vrijwilligers van de Stichting Honswijk Everdingen dragen zorg voor het groenonderhoud. Ook verzorgen de vrijwilligers rondleidingen op zowel Fort Honswijk als Fort Everdingen aan de overkant van de Lek. Deze organisatie kent ca. 50 vrijwilligers die wekelijks in touw zijn om de forten te onderhouden en bezoekers rond te leiden.

Programma

Fort Honswijk

- Elk uur korte rondleidingen met o.a. een bezoek aan de voormalige geschutstoren.
- Zaterdag vanaf 13.00 uur en zondag vanaf 11.00 uur: Oud-Hollandse spellen voor jong en oud.
- Alleen zondag: met de metaaldetector op het fortterrein zoeken naar 'ondergrondse schatten'.
- Wandelend speuren en puzzelen langs drie forten (Fort Honswijk, Lunet aan de Snel, Werk aan de Korte Uitweg).

Op beide Open Monumentendagen vaart er tussen 10.30 uur en 16.00 uur een gratis voet- en fietsveer vanuit de haven van Fort Honswijk naar Fort Everdingen aan de overzijde van de Lek (en weer terug). Het veer vertrekt zodra er voldoende passagiers aan boord zijn en is niet toegankelijk voor mindervaliden. Bij bijzondere waterstanden kan de beschikbaarheid van het veer veranderen. Het gratis veer wordt verzorgd door de recreatieorganisatie Uiterwaarde.

Praktische informatie

Adres: Lekdijk 58, 3998 NJ Schalkwijk

Open: zaterdag 12 en zondag 13 september van 10.30 uur tot 16.00 uur

Het Fort is goed met de fiets bereikbaar. Deze kunnen op het fortterrein worden gestald.

Er zijn sanitaire voorzieningen aanwezig.

Houd er rekening mee dat de trappen in de toren voor sommige bezoekers met een fysieke beperking een uitdaging kunnen vormen.

Er is een kleine zelfbedieningswinkel voor koffie/thee, fris en een kleine versnapering.

Lunet aan de Snel

De Lunet aan de Snel werd in 1845 aangelegd als een aarden verdedigingswerk. Het is vernoemd naar een voormalig waterloopje dat werd aangepast om het omliggende gebied onder water te zetten. Die functie werd omstreeks 1870 overgenomen door een nieuw aangelegd inundatiekanaal aan de westzijde van de lunet. De belangrijkste taak van de lunet was de verdediging van Fort Honswijk, het inundatiekanaal en het terrein ten noorden van de Lekdijk dat niet vanuit Fort Honswijk onder vuur kon worden genomen.

Gelijk met de aanpassingen van Fort Honswijk werd Lunet aan de Snel tussen 1871 en 1879 voorzien van een kazerne met daarboven een remise voor de opslag van kanonnen. Aan de kant waar vijandelijk vuur werd verwacht (de oostzijde) werd een dikke laag zand aangebracht. Daarmee werd het gebouw versterkt en gecamoufleerd. Aarden wallen aan weerszijde van de toegang zorgden ervoor dat troepen en materieel ongezien in en uit konden.

De lunet bood plaats aan 90 man. Die werden ondergebracht in acht verblijven met een eigen toegang en ramen. In de wanden van deze ruimten zijn nu nog de haken te zien waaraan met kettingen de britsen werden opgehangen waarop de soldaten moesten slapen. Verder waren er een waslokaal, een keuken, een ziekenzaal en toiletten. Middenin was er een ruimte om munitie en kruit op te slaan. Met een lift kon dat naar de remise worden getakeld.

Lunet aan de Snel en Fort Honswijk, 1977. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Educatie en recreatie

De Lunet is tot 2012 bij Defensie en de Explosieven Opruimingsdienst in gebruik gebleven. In 2016 is het aangekocht door de gemeente Houten en vervolgens gerestaureerd. Sindsdien is de Lunet in beheer bij de Stichting Lunet aan de Snel. De stichting wil bezoekers op een educatieve en recreatieve manier laten kennismaken met het fort, het omliggende gebied, het thema water en duurzame landbouw. De familie Uijttewaal,

Lunet aan de Snel, 2026 (foto Pieter Buisman)

die sinds jaren op een boerderij in het schootsveld van de lunet woont, vormt de drijvende en bezielende kracht achter deze doelen.

De renovatie en herinrichting is uitgevoerd door aannemers uit de buurt. Hierbij is bewust gekozen voor duurzame materialen en technieken. Die zorgen voor praktische en comfortabele verblijfsruimten die voor allerlei bijeenkomsten kunnen worden gebruikt. Het thema water is op verschillende manieren zichtbaar en beleefbaar gemaakt, ook voor kinderen. Er worden ook programma's aangeboden voor leerlingen van basis- en voortgezet onderwijs.

Om dit cultureel erfgoed te kunnen onderhouden, het verhaal van de Waterlinie door te geven en het educatieve project Waterfort financieel mogelijk te maken, biedt de stichting deze prachtige locatie ook te huur aan. Dit kleine, goed geoutilleerde fort is alleen geopend op afspraak, maar op monumentendag zondag 13 september is Lunet aan de Snel te bezoeken en zullen leden van de Stichting presentaties en een korte rondleiding organiseren.

Het waterfort laat op diverse manieren zien hoe groot de betekenis is van water als het gaat om klimaatbeheersing. Met de waterobjecten en het uitvoeren van experimenten wordt dat aan jong en oud meegegeven.

Programma

Lunet aan de Snel

- Om 11.00 uur, 13.00 uur en 15.00 uur wordt een presentatie van een half uur gegeven over de historie van de Lunet en de relatie tot water.
- Aansluitend op de presentatie uitleg over waterfort en water-experimenten en -demonstraties op het voorterrein.
- Kinderen (van 6-12 jaar) kunnen op eigen gelegenheid een speurtocht in en rond de Lunet houden.

Praktische informatie

Adres: Lekdijk 56b, 3998 NJ Schalkwijk

Open: alléén zondag 13 september van 10.30 uur tot 16.00 uur

Op 3 momenten (zie boven) zal een presentatie gegeven worden.

Lunet aan de Snel is per fiets goed bereikbaar: fietsen kunnen vooraan bij het hek gestald worden.

Vanaf de parkeerplaats loopt een wandelpad naar de Lunet (ca 150 m lopen)

De Lunet is, op de remise na, toegankelijk voor mensen met een fysieke beperking.

Er is sanitair aanwezig.

Drankjes en eenvoudige versnaperingen zijn verkrijgbaar.

Gedekte Gemeenschapsweg

In dezelfde periode als de renovatie en versterking van Fort Honswijk en Lunet aan de Snel werd tussen 1872 en 1879 de Gedekte Gemeenschapsweg aangelegd. De weg ligt tussen Lunet aan de Snel en het Werk aan de Korte Uitweg. Het is de enige gave, overgebleven gedekte weg van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het geheel bestaat uit een beschut liggende weg met parallel eraan een aarden wal over een lengte van 850 meter. Aan de andere zijde van de aarden wal loopt het inundatiekanaal dat gelijktijdig werd aangelegd. Met de vrijgekomen grond kon de wal worden opgebouwd. Over de gedekte weg konden troepen zich veilig verplaatsten tussen Fort Honswijk, Lunet aan de Snel en het Werk aan de Korte Uitweg. In de aarden wal werden groepsschuilplaatsen ingericht; vanaf 1915 zelfs van gewapend beton. In het zuidelijke deel van de verdedigingslinie waren vier hogere delen gemaakt. Hier stonden ooit 12 kanonnen opgesteld die de Lunet aan de Snel in de flank moesten verdedigen.

Na de Tweede Wereldoorlog raakte de Gedekte Gemeenschapsweg in verval. In 2008 is de aarden wal in de oorspronkelijk staat hersteld. Een 2,5 meter brede doorsnijding laat zien hoe breed de wal is. Aan de oostkant tussen de wal en het inundatiekanaal loopt een wandelpad; aan de andere zijde van de wal is de oorspronkelijke weg ingericht als fietspad.

Gedekte Gemeenschapsweg, voorjaar 2026 (foto Pieter Buisman)

Fort Werk aan de Korte Uitweg

In 1871 is het fort Werk aan de Korte Uitweg aangelegd als aarden verdedigingswerk. Aan de oostkant, de kant waar de vijand werd verwacht, kwam een aarden wal voor opstelplaatsen voor kanonnen. Het fort moest bij vijandelijke dreiging het inundatiekanaal en de gedekte gemeenschapsweg verdedigen en het omliggende hoger gelegen gebied. Vanuit het Werk aan de Korte Uitweg waren ook de Lange Uitweg en de binnenkant van de noordelijke Lekdijk, een blinde vlek van Fort Honswijk, onder vuur te nemen.

In 1877 kwam in het midden van het fort een kleine, bomvrije kazerne, met ruimte voor ongeveer 160 man. Het gebouw heeft dikke gemetselde muren. Daarachter liggen langwerpige boogvormige vertrekken, met ramen en deuren aan de keerzijde. De kazerne was bedoeld voor verblijf van de manschappen, maar diende ook als opslag voor wapens en munitie. Verder kwam er een remise voor de opslag van kanonnen. De remise ligt in de frontwal. Bij het naderen van de vijand konden de kanonnen snel worden opgesteld. Hier werd ook munitie voor de kanonnen opgeslagen. Buiten de gracht werd een fortwachterswoning gebouwd. Het geheel was in 1879 gereed.

Fort WKU, wandtekening van gemobiliseerde soldaten. Bron: Collectie NIMH, vervaardiger: Ab Baak (Mediacentrum KL), datering foto 20020904.

Na de Tweede Wereldoorlog is het Werk aan de Korte Uitweg gebruikt voor opslag van brugmateriaal voor het leger, voornamelijk houten planken die op de spoorbrug naar Culemborg konden worden gelegd, waardoor er ook autoverkeer over de spoorbrug zou kunnen. Voor het kazernegebouw ligt nog rails waarmee de soldaten konden oefenden met het leggen van de planken.

Fort WKU voorjaar 2026 (foto Pieter Buisman)

Ruige begroeiing en vleermuizen

Sinds 1985 is Staatsbosbeheer eigenaar van het fort. In 1999 hebben vrijwilligers het fort in ere hersteld. Het fort heeft nog veel van zijn ruige begroeiing behouden. Daardoor heeft het een heel ander karakter dan de andere forten van de Stelling van Honswijk. Het noordelijke deel van de kazerne blijft beschikbaar als winterverblijf voor de acht soorten vleermuizen die op het forteiland voorkomen. De constante temperatuur en vochtigheidsgraad achter de dikke muren is ideaal voor deze beschermde dieren. De verlichting op het eiland is minimaal om de vleermuizen zo min mogelijk te verstoren.

Het Werk aan de Korte Uitweg is in erfpacht gegeven aan Stichting Werk aan de Korte Uitweg. De stichting zorgt voor zoveel mogelijk herstel en behoud van het fort en openstelling voor het publiek. De exploitatie is in handen van Fortificatie B.V. in samenwerking met zorgverlener Reinaerde. Er is een theehuis, vergaderruimte en een natuurkampeerterrein. Bij het fort werken professionals, vrijwilligers en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt die een ontwikkeltraject volgen.

Programma

Fort Werk aan de Korte Uitweg

- Het theehuis is geopend voor koffie en thee met gebak of een lunch.
- Ook zijn er leuke activiteiten voor kinderen zoals het schilderen van legerhelmen.

Praktische informatie

Adres: Lange Uitweg 42A, 3999 WL Tull en 't Waal

Open: zaterdag 12 en zondag 13 september van 10.30 uur tot 16.00 uur

Bereikbaarheid: met de fiets, te voet of met de auto, deze kan geparkeerd worden op de parkeerplaats naast het fort.

Rolstoeltoegankelijk.

Toiletten zijn op locatie aanwezig, ook een invalidentoilet.

Fort Werk aan de Waalse Wetering

Het Werk aan de Waalse Wetering is gebouwd tussen 1875 en 1878, ongeveer gelijktijdig met het Werk aan de Korte Uitweg. Het ligt ten oosten van het dorp Tull en 't Waal op een hoger gelegen deel van het landschap dat moeilijk onder water kon worden gezet. Het doel van het fort was de doorgang over dit hoge deel te verhinderen. Daarnaast

verdedigde het Werk de Waalseweg het nabijgelegen inundatiekanaal. Het werk bestaat uit een gracht met daarop een aarden wal. In de wal ligt een kazerne voor de huisvesting van de soldaten. Daarboven ligt - van buiten niet zichtbaar - een tussenverdieping waar 4 officieren hun onderkomen hadden. De bovenste verdieping bestaat uit een remise voor het geschut. Het fort was geschikt voor 94 soldaten.

De magazijnen met explosieven werden door olielampen verlicht. Vanwege het explosiegevaar stonden deze in speciale nissen achter een dikke laag glas, met luchttoevoer- en rookafvoerkanalen. De lampen waren te bedienen vanuit 'spouwgangen' naast de magazijnen. De dikke aarden laag op het dak filterde het regenwater tot drinkwater, waarna het via schuine dakvlakken terechtkwam in 'druipkokers'. Deze leidden naar de waterkelder (cisterne). In de bomvrije bouwwerken was dan ook altijd gedrup te horen. En het was er vochtig, koud en tochtig.

Een deel van de brug naar het fort bestaat uit losse planken. Deze worden op hun plaats gehouden door twee balken aan beide zijden van de brug. De twee balken zijn op hun beurt vastgezet met scheggen. Door de scheggen los te slaan en de balken weg te nemen konden vervolgens de planken worden verwijderd. Aan de uiteinden van de planken zijn daarvoor ringen aangebracht. Binnen het schootsveld van het fort bevonden zich enkele houten schuren. Bij oorlogsdreiging mocht het leger deze platgooien of afbranden, zodat vrij zicht ontstond.

*Werk aan de Waalse Wetering – brug met losse planken, voorjaar 2026
(foto Pieter Buisman)*

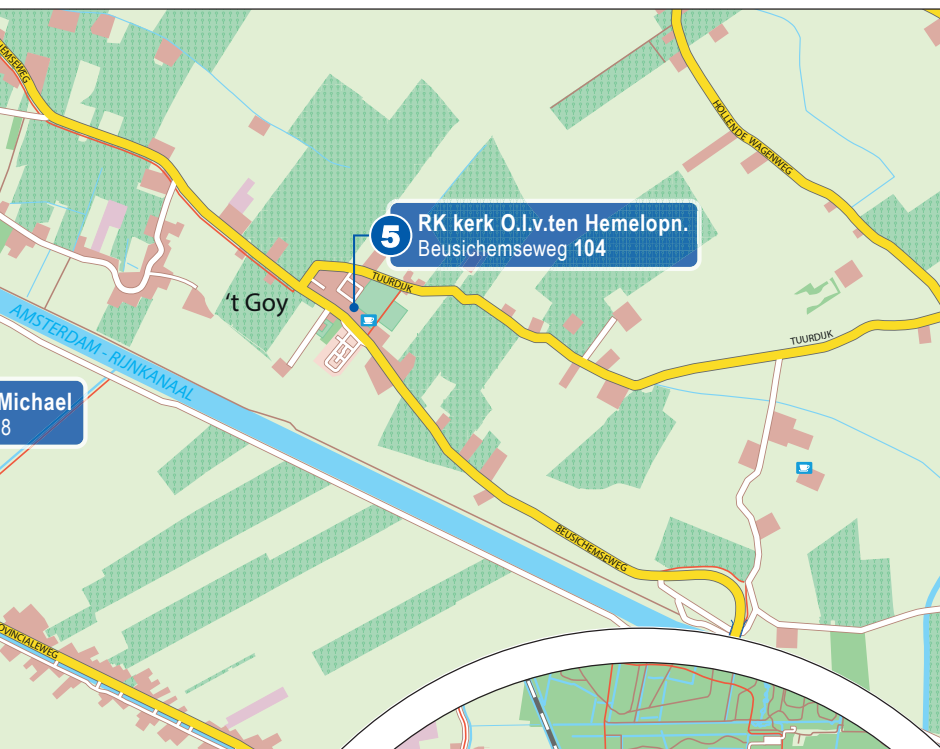

gemeente Houten

OPEN MONUMENTENDAG
12 en 13 september 2026

Cartografie: gemeente Houten

Michael
8

eg

TEENWAARD
eg. van okt-apr

el

In oorspronkelijke staat

Sinds 1970 is het fort eigendom van Staatsbosbeheer. In 2002 is het aarden werk gerestaureerd. Met uitsluitend gras is ook de begroeiing in oorspronkelijke staat hersteld, waardoor het kenmerkende reliëf goed zichtbaar is. Zo zijn de opstelplaatsen voor geschut (batterijen) duidelijk te herkennen. Afgezien van een verdwenen houten loods, is er sinds de negentiende eeuw weinig veranderd. Het hoogste punt van het fort is te bereiken via een buitentrap aan de linkerkant. Eenmaal boven heb je vandaar een prachtig uitzicht over de voormalige inundatievelden. Het vrije schootsveld is hier nog volledig intact. Van de forten van de Stelling van Honswijk biedt het Werk aan de Waalse Wetering de meest oorspronkelijke aanblik.

Het Werk aan de Waalse Wetering is het hele jaar door van zonsopgang tot zonsondergang voor bezoekers toegankelijk. Van april tot oktober wordt het fort gehuurd door kunstenaars als werkatelier. Het is een plek waar kunst, natuur en rust met respect voor de geschiedenis samenkomen. Het fort heeft een verleden om het land te bewaken. Op dezelfde manier willen de kunstenaars de natuur en de rustige ligging van het fort bewaken.

Programma

Fort Werk aan de Waalse Wetering

- Rondleiding: 11.00 uur en 14.00 uur: 'De levenskunst van Bloem & Boom' door Mirjam van der Vegt en Rijma de Ruiter

Praktische informatie

Adres: Waalseweg 22, 3999 NS Tull en 't Waal

Open: alléén op zaterdag 12 september van 10.30 uur tot 16.00 uur

Parkeren: aan de overkant bij Het Waalse Bos.

Fietsen stallen: voor de ophaalbrug.

Er kan gebruik gemaakt worden van een toilet.

Het fort is minder goed bereikbaar voor mensen met fysieke beperking.

Eten en Drinken: kan bij 'Bij Marion Broodjes & Zo' naast het fort, open van 10.00 uur tot 16.00 uur.

Werk aan de Groeneweg

Tijdens de mobilisatie van de Eerste Wereldoorlog werd 1700 meter oostelijk van Fort Honswijk een infanteriestelling aangelegd: het Werk aan de Groeneweg. De stelling bestond uit een linie met veldversterkingen voor voetsoldaten. In dit geval waren dat twee achter elkaar liggende, grillig gevormde loopgraven, elk voorzien van een aarden wal. Als extra hinderenis waren bovendien grachten gegraven.

Werk aan de Groeneweg, datering 1920-1940, bron: Collectie NIMH, vervaardiger: Fototechnische Dienst Luchtvaartafdeeling

De stelling fungeerde als voorpost van Fort Honswijk en moest een aanval op het verouderde fort voorkomen. Verder was verdediging van een hoger gelegen en dus niet onder water te zetten stuk land van belang. Ook de spoorlijn Utrecht-Den Bosch lag binnen het schootsveld, want de hoge spoordijk was een ideale plek voor oprukkende vijanden om zich achter te verschansen.

De stelling liep vanaf de Achterdijk tot in de uiterwaarden van de Lek. Ook werden er schuilplaatsen gebouwd van gewapend beton. In 1936 werden tien schuilplaatsen verbouwd tot een kazemat, een bunker die niet alleen bescherming bood tegen vijandelijk vuur, maar van waaruit de vijand ook beschoten kon worden. Tijdens de mobilisatie van de Tweede Wereldoorlog in 1939 en 1940 werd het Werk uitgebreid met tankversperringen, mitrailleurposities en nieuwe schuilplaatsen.

*Werk aan de Groeneweg
in het voorjaar van 2026
(foto Pieter Buisman)*

Het terrein is gedeeltelijk geëgaliseerd, maar de tientallen groepsschuilplaatsen en kazematten staan er nog en zijn goed te zien. Iets oostelijk van de stelling werd een 8 meter brede antitankgracht met zigzag-

patroon gegraven. Deze is inmiddels verdwenen. (verdwenen). Aan de westkant stonden destijds barakken voor legering van de manschappen. Tussen en rond de kazematten staan hoogstamfruitbomen en struiken die dienden om het geheel te camoufleren. Ze geven nu in het voorjaar met het bloeiende koolzaad een bijzondere aanblik.

Het Werk aan de Groeneweg is het hele jaar door te bezoeken. Eigenaar Staatsbosbeheer heeft de stelling in 2013-2014 ingrijpend opgeknapt, toegankelijk gemaakt en van informatieborden voorzien. Bezoekers kunnen dit bijzondere militaire én natuurlijke landschap nu via struinpaden en bruggen doorkruisen.

Programma

Werk aan de Groeneweg

- Op verschillende plaatsen staan borden met informatie over de geschiedenis en wat er verder zoal te zien is.
- Ook interessant voor kinderen.

Praktische informatie

Adres: Groeneweg, 3399 NX Schalkwijk

Open: zaterdag 12 en zondag 13 september van 10.30 uur tot 16.00 uur

Het Werk aan de Groeneweg is goed per fiets bereikbaar. Aan de Groeneweg is een klein parkeerterreintje voor fietsen en enkele auto's.

Kerken

Onze Lieve Vrouw ten Hemelopneming

't Goy, Beusichemseweg 104

Historische kerken zijn meer dan alleen gebouwen. Zij vertellen verhalen over de gemeenschap die ze bouwde, gebruikte en in stand hield. Ook deze kerk weerspiegelt de ontwikkelingen van haar tijd, zowel in de architectuur als in het zorgvuldig vormgegeven interieur dat grotendeels bewaard is gebleven.

De kerk is gebouwd in 1871 op de plaats van een houten noodkerk uit 1866. Het gebouw werd een vergrote uitvoering van de Blauwkapel uit Utrecht en het kwam te staan op de Beusichemseweg. Architect L. Sniijders maakte de tekeningen en begeleidde de bouw. Ook dit gebouw werd aan-gekleed door leden van het Bernulphusgilde. Net als in de kerk in Houten werd de schildering van de wanden bij de restauratie in de jaren 60 van de vorige eeuw wit geveerd vanwege de slechte toestand van het pleisterwerk, maar de beschildering van het plafond bleef gehandhaafd. Bijzonder is het hoofdaltaar: de gebrandschilderde ramen, de heiligenbeelden, de doopvont en de kruiswegstaties bleven allen behouden.

Een overzichtsfoto van het interieur van de kerk (foto kerkfotografie.nl)

*De kerk aan de Beusichemse-
weg 104 (foto Wim Beentjes)*

De zangtribune achterin de kerk wordt niet meer gebruikt, omdat de trap daarnaartoe voor de oudere koorleden te moeilijk begaanbaar was. Het koor zingt nu vanaf het priesterkoor met begeleiding van een modern electronicum.

Bijzonder is verder het efficiënte verwarmings-systeem, dat de warmte precies verspreidt waar de mensen zitten, maar zonder dat het plafond warm wordt en schilderijen worden aangetast.

Deze kerk zal de komende tijd zijn religieuze functie gaan verliezen in het kader

van de reorganisatie van de Paus Johannes XXIII parochie. Tijdens de Open Monumenten Dag wordt aandacht besteed aan mogelijk nieuwe functie(s) die het gebouw kan krijgen binnen de gemeenschap van 't Goy, mogelijk in samenwerking met het dorpshuis De Ploeg.

Programma

Zaterdag 12 september 2026

- Tussen 10.30 uur en 16.00 uur zijn er rondleidingen.
- Uitleg over de mogelijkheden voor nieuwe functies van het kerkgebouw.
- Tijd voor een kopje thee of koffie.

Onze Lieve Vrouwe ten Hemelopneming

Houten, Loerikseweg 10-12

Het beoogde centrum van katholiek Kromme Rijnstreek

Deze ondertussen 140 jaar oude kerk, ontworpen door Alfred Tepe, staat midden in het groen, in het centrum van het Oude Dorp. De pastorie ernaast is in dezelfde tijd gebouwd, maar stond vroeger los. Architectonisch vormen zij een eenheid, in gebruik van materialen en de afwerking van de dakgoten. De kerk is in de loop der tijd op verschillende onderdelen aangepast om aan de eisen en wensen van dat moment te kunnen voldoen. In de kerk zijn daar een aantal voorbeelden van te zien, zoals de plek van de Mariakapel en die van de doopkapel en het hoofdaltaar. De ramen zijn in de loop van de tijd van glas in lood voorzien, in verschillende stijlen. Al na enkele decennia kwam de behoefte aan een zaaltje voor godsdienst-

onderwijs en rooms-katholieke verenigingen: die ruimte vormt nu de verbinding tussen de twee gebouwen. Ook moesten er een garage en schuren voor het tuingeredeedschap komen.

Een eigentijdse pastorie

Al vele jaren woont er geen pastoor meer. De pastorie wordt nu gebruikt als kantoor voor de pastores, het secretariaat van de parochie Paus Johannes de XXIII, en o.a. het plaatselijke secretariaat. Enkele jaren geleden ontstond er de behoefte voor een beduidend grotere zaal en modernisering van de binnenkant van de pastorie, maar dat alles wel met behoud van de waardevolle oude architectonische elementen. Afgelopen jaar

*Zicht op het priesterkoor en de vieringtoren vanaf het kerkhof
(foto Wim Beentjes)*

heeft de renovatie en aanbouw plaatsgevonden. Er is een grote tuinzaal aangebouwd, de pastorie is opnieuw gestoffeerd en geschilderd, mede in het licht van het beoogde centrum van katholiek Kromme Rijnstreek.

Dit jaar wordt met Open Monumentendag ook aandacht geschonken aan orgels: het orgel in deze kerk vindt zijn oorsprong eigenlijk al vóór dit kerkgebouw. Hierover komt u meer te weten als u de kerk bezoekt. Het orgel wordt die dag regelmatig bespeeld, dus kom vooral ook luisteren.

Het Maarschalkerweerd orgel met de apostelbalk die verhuisd is naar het zangkoor (foto Wim Beentjes)

De kerk zelf is aan de binnenkant te bewonderen: u kunt meer te weten komen over de ramen, de versieringen en de aanpassingen in de tijd. Ook kan er in kleine groepen de kapconstructie en de binnenkant van de toren worden bekeken. De nieuwbouw en pastorie kunt u van binnen bekijken. Ook de buitenkant en de opgeknapte tuin zijn de moeite waard om te bekijken als u rondom de kerk loopt.

Programma

Zaterdag 12 september 2026

- Vanaf 10.30 uur tot 15.30 uur starten er regelmatig rondleidingen in de kerk en in de vernieuwde pastorie.
- Onder begeleiding zijn, na het beklimmen van de trappen, de kapconstructie en toren van binnenuit te bekijken.
- Het orgel wordt, tussen de rondleidingen door, bespeeld en de werking van het instrument wordt uitgelegd.
- Ook kinderen zijn welkom en voor hen zijn er speciale activiteiten.
- In de deels gemoderniseerde en gerestaureerde pastorie is er gelegenheid voor koffie en thee.

St. Michaëlkerk, Schalkwijk

De Kathedraal van Het Sticht, Jonkheer Ramweg 18

Al bijna anderhalve eeuw vormt de Michaëlkerk een markant herkenningspunt in het dorp. Niet alleen de architectuur van het gebouw is bijzonder, ook het rijke interieur en de vele restauraties vertellen een verhaal van vakmanschap, geloof en zorg voor het behoud van dit unieke erfgoed. Deze neogothische kerk is in 1877 ontworpen door Alfred Tepe en in een recordtijd van een jaar gebouwd. Het interieur is in de navolgende jaren geleidelijk ingevuld door het Bernulphusgilde, dat onder geestelijken belangstelling wilde wekken voor hoogwaardige kerkelijke kunst en architectuur, ter vervanging van het overgeplaatste interieur uit de oude schuilkerk uit 1760.

Rijk interieur, zorgvuldig behouden

Het rijke interieur, dat als één groot samenhangend kunstwerk kan worden beschouwd, bevat speciaal voor de kerk ontworpen altaren: het hoogaltaar en de altaren voor de Mariakapel en de gecombineerde Josef- en Michaëlkapel, de naamgever van de kerk. De preekstoel, de kruiswegstaties en de zeer kleurrijke in de jaren 1993-1995 gerestaureerde glas-inlood ramen zijn een sieraad voor de kerk. Het schilderwerk aan de

Gezicht op de kerk vanuit het oosten (foto Wim Beentjes)

Een detail van de kerk met de apostelbalk en de beschildering van het interieur (foto Wim Beentjes)

wanden en de talrijke beelden zijn bij de restauratie in de jaren 2009-2011 weer in oude luister hersteld.

In de jaren 30 van de vorige eeuw was er echter een zeer grote restauratie noodzakelijk, toen bleek dat de fundering van het kerkgebouw niet in orde was. Met heistellingen in de kerk zelf is toen de fundering hersteld. Daarvoor moest eerst de vloer in de kerk worden verwijderd en later weer opnieuw worden aangebracht. Ook is toen veel herstelwerk verricht aan dak en toren. Naast dit indrukwekkende interieur is er een speciale plaats voor het Bätz-orgel uit 1758, dat is uitgevoerd met een kast in Rococo-stijl. Via Oosterhout en twee Utrechtse kerken is dit orgel sinds 1986 in deze kerk opgesteld.

Het Bätz-orgel (foto Wim Beentjes)

Maar, in deze tijd zijn er nieuwe uitdagingen waar de kerk voor gesteld wordt, omdat onlangs het besluit is genomen dat de kerk op termijn aan de eredienst wordt onttrokken.

Bezoekers kunnen tijdens Open Monumentendag op 12 september a.s. niet alleen de kerk en het orgel bewonderen en beluisteren, maar ook kennismaken met de plannen en afwegingen die een rol spelen bij het toekomstbestendig houden van dit bijzondere monument.

Programma

Zaterdag 12 september 2026

- Tussen 10.30 uur en 16.30 uur zijn er rondleidingen in de kerk.
- Ook zijn er mogelijkheden om onder strikte voorwaarden en begeleiding de toren te beklimmen.
- Omdat het ook de nationale orgeldag is, is er speciale aandacht voor het orgel:
 - Om 14.00 uur een presentatie over de werking van het orgel
 - Tussen de rondleidingen door orgelmuziek
- Informatiestand over de toekomst van deze kerk als monument.
- Tijd voor het drinken van een kopje thee en koffie.

Woonhuizen

Van stal naar verduurzaamde woning

Houten, Tarwe-oord 2

Wie door de wijk De Oorden wandelt, zal niet direct vermoeden dat hier nog gebouwen staan die hun oorsprong vinden in een ver agrarisch verleden. Toch herinneren de voormalige boerderijen aan de Tarwe-oord aan een tijd waarin dit gebied werd gedomineerd door landbouw en hofsteden.

De boerderijen aan de Tarwe-oord behoren tot de oudere bouwwerken in Houten. Ze fungeren allang niet meer als boerderij, maar zijn verbouwd tot woningen. De naam de Oorden verwijst naar de hofstede Den Oord, die in de archieven al onder het jaartal 1403 wordt genoemd.

Eeuwen later wordt de woonwijk de Oorden gebouwd, grenzend aan de provinciale weg richting Utrecht. Vanwege de bouw van de wijk worden enkele oude schuren gesloopt. De grote hoeve krijgt als adres Tarwe-oord 4 en het bakhuis/zomerhuis Tarwe-oord 2.

Splitsen en verbouwen

In 1994, als Tarwe-oord 2 al lang in gebruik is als woonhuis, wordt het pand gesplitst. Elma Strijker: "Als gezin met drie kleine kinderen betrokken wij de stal die deel uitmaakte van het bakhuis, gebouwd in 1926. Wij werden Tarwe-oord 2. Een ander gezin trok in de andere helft van het pand, de oorspronkelijke boerenwoning en zij kregen als adres Tarwe-oord 2a. Aan zowel de voor- als de achterkant lag een tuin, dus splitsen in twee gelijkwaardige woningen was een goede optie. We wonen nu als het ware met de ruggen naar elkaar." Bij de splitsing werd gezocht naar een balans tussen wooncomfort en behoud van het karakter van het pand. Daarom werd in de voorgevel, die van oorsprong de achtergevel van het bakhuis vormde, een groot raam

Boerderij Den Oord in 1916. Bron: RAZU

Zicht op de Herenweg in westelijke richting, met de buurt Den Oord in aanbouw in 1973. Bron: RAZU

Foto
R. Snabillie

geplaatst. De vijf staldeuren moesten hun vorm en grootte houden, ze werden raam of deur.

De eerder lege stal werd een huis, met een ruime hal, toilet, woonkamer, keuken, slaapkamers en badkamers. De 'steens' woning zonder kruipruimte kreeg vloer-, wand- en dakisolatie door middel van 7 cm glaswol. In de betonnen stalramen zijn nieuwe kozijnen geplaatst, met dubbel glas. De boerderij heeft nog altijd authentieke details. Zo zijn alle oorspronkelijke balken behouden, evenals een gietijzeren stalraam en een zgn. zaadvenster.

Foto's
R. Snabillie

Toen de kinderen de deur uit waren, hebben de bewoners twee studio's voor studenten in de boerderij gebouwd. Doordat zowel aan de voorzijde als aan de achterzijde een trap was geplaatst, hebben de studenten die hier wonen hun eigen ingang. Elma: "Het huis is erg groot voor twee personen. We konden zo verbouwen dat ieders privacy gewaarborgd is. Het is mooi om in deze tijd van schaarste twee woonplekken te realiseren en we vinden dit samenwonen een verrijking."

Zaadvenster (foto R. Snablie)

Verduurzamen met behoud van karakter

Ongeveer 15 jaar geleden zijn de eerste zonnepanelen op het zuiddak geplaatst. Voorwaarden voor het verlenen van de vergunning door de gemeente waren toen dat de zonnepanelen zwart moesten zijn en dat onder en boven de panelen ruimte werd gelaten. Daardoor konden er in plaats van de door de bewoners geplande 24 panelen maar 16 panelen worden geplaatst. Aldus geschiedde.

In 2024 besloten de bewoners om het huis in stappen verder te verduurzamen en van het gas af te halen. Daar ging veel denkwerk aan vooraf: was het mogelijk om zodanig te isoleren dat een warmtepomp rendabel zou zijn? Het mooiste was geweest om het hele dak daarvoor te vernieuwen en ook de binnenmuren, maar dat was echt een brug te ver; dan zou het pand vrijwel afgebroken moeten worden. Dat was te ingrijpend en te duur. Wel werden tal van andere maatregelen getroffen: de binnenkant van de kamers op de bovenverdieping werden extra geïsoleerd, er kwam een elektrische warmtepomp met buffervaten en lage temperatuur fancoils (convectoren met ventilatie) en de ramen kregen vacuüm glas. Ook zijn in de badkamers infraroodpanelen aangebracht. Door al die apparaten valt het elektriciteitsverbruik niet altijd mee, maar aan de andere kant is er nu veel comfort van prettige warmte en duurzame energie. De duurzaamheidsgedachte staat voor de bewoners centraal.

Met dank aan Sander van Scherpenzeel, beheerder van Stichting Houtense Hodoniemen.

De woning op **nr. 2** is **zaterdag 12 september van 10.30-16.00 uur** te bezoeken na aanmelding bij de kraam die achter de boerderij aan het Tiellantpad zal staan. Bij de kraam wordt door de bewoners van **Tarwe-oord 2, 2a en 4** informatie gedeeld ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de boerderijen.

Voormalig gemeentehuis weerbaar voor de toekomst

Schalkwijk, Jonkheer Ramweg 5-6

Wie weet nog dat Schalkwijk vroeger een zelfstandige gemeente was? Pas in 1961 werd met de gemeentelijke herindeling Schalkwijk bij Houten gevoegd. Aan het begin van de Jonkheer Ramweg bevindt zich op de nummers 5 en 6 het voormalige gemeentehuis van de gemeente Schalkwijk. Het verhaal wil dat de gemeente Schalkwijk het pand in 1871 bouwde als lokkertje om een huisarts in Schalkwijk te krijgen. Het werd een woning met praktijk van één bouwlaag onder een schilddak. De serre aan de oostelijke zijgevel werd waarschijnlijk kort daarna gebouwd.

De zo gewenste huisarts kwam, maar koos ervoor om een eigen huis elders in de gemeente te bouwen. Het kan zijn dat de serre is gebouwd toen in 1877 de gemeente het pand maar ging verhuren aan de zusters van de sociëteit van Jezus, Maria en Jozef uit Den Bosch, ten behoeve van een bewaar- en lagere school voor meisjes, tevens naaischool.

Vanaf 1910 werd het pand het gemeentehuis van Schalkwijk en in 1911 werd het gesplitst in een gemeentehuis en de ambtswoning voor de burgemeester en kwamen er de huisnummers 5 en 6. Het linkerdeel (nr. 5) was de woning en het rechterdeel de gemeentesecretarie (nr. 6). In 1923 is een verdieping op het huis gezet op verzoek van burgemeester Ten Holder.

*Oorspronkelijke
woning. Bron:
RAZU*

*Bron:
rapport
Historisch
Onderzoek*

Na 1923 is de oude serre verwijderd en opnieuw gebouwd. Rechts daarvan de wachtkamer voor de gemeentesecretarie. Zowel de serre als de wachtkamer kennen een symmetrische opbouw, met een deur in het midden en links en rechts daarvan een raam. Bovenstaande foto geeft de situatie begin jaren 30 weer.

De oostelijke zijgevel bestaat uit vlak schoon metselwerk met net zo'n band ter hoogte van de verdiepingvloer als de voorgevel heeft. Ook hier steekt in het midden de dakrand iets boven het dak uit en heeft de verdieping hoekpilasters. Een getrapte overgang in de geribbelde gevelband accentueert de onderzijde van die pilasters.

*Foto
P. Spruijt*

*Achterzijde raam en loketje
(foto's P. Spruijt)*

Het gehele pand is een gemeentelijk monument. De familie Spruijt/Bolding bewoont al sinds eind jaren 80 het gedeelte op nr. 5. Het afgelopen jaar is juist nr. 6 ingrijpend verbouwd, nadat eerst uitgebreid bouwhistorisch onderzoek is uitgevoerd. Daaruit is gebleken hoeveel verbouwingen en uitbreidingen in de loop der jaren zijn uitgevoerd.

De oude schuur is gesloopt en vervangen door een nieuwe aanbouw waarin de bijkeuken met technische ruimte is geplaatst. Het venster beneden is behouden en voorzien van isolerend monumenten glas. Het kozijn boven is voorzien van een klepraam en is behouden gebleven. De vloer van de voormalige opkamer, midden in de woning, is verlaagd. Van het venster in de oorspronkelijke buitenmuur is het bovenlicht behouden. Het kozijn is tot aan de vloer doorgetrokken. Tussen de voormalige wachtkamer en de voormalige gemeentesecretarie (nu keuken) bevindt zich een loket met een raamkozijn waardoor de burgers te woord gestaan werden.

Het pand is tijdens de verbouwing geheel geïsoleerd, van het gas af en daarmee klaar voor de toekomst. De woning is op **zondag 13 september van 10.30-16.00 uur** open voor bezoekers om de fraaie details te kunnen zien.

Samenstelling en tekst	Wim Beentjes, Pieter Buisman, Mirjam Tielen en Charlotte van Zutphen
Vormgeving en druk	Hannie van den Berg Grafische Vormgeving en DTP, en gemeente Houten
Cartografie	Gemeente Houten, José van Gool

Met dank aan de vele vrijwilligers die deze Open Monumentendag mogelijk maken.

Deze programmagids is een uitgave van de initiatiefgroep Open Monumentendag 2026 en wordt mede mogelijk gemaakt door de gemeente Houten

Deelname aan het programma is op eigen risico

